ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ, ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ

ବନାମ

କୋକାନାଡା ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଲିମିଟେଡ଼ କାକିନାଡା

ଏପ୍ରିଲ 2,1965

[କେ. ସୁବା ରାଓ, ଜେ. ସି. ଶାହ ଏବଂ ଏସ୍. ଏମ୍. ସିକ୍ରି, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିବୃନ୍ଦ]

ଭାରତୀୟ ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1922 (11/1922)24 (2) - କ୍ଷତିର ଆଗକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର - ଆୟର ଗୋଟିଏ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ଅନ୍ୟ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରାଯାଇପାରିବ କି ନାହିଁ- ଆୟର ଶୀର୍ଷକ ପାରସ୍ପରିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କି ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତରଦାତା ବ୍ୟାଙ୍କର ବ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟରୁ ଆୟ ଏବଂ ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ ଥିଲା । ଆକଳନ ବର୍ଷ 1949-50 ପାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟରୁ ଏହାର କ୍ଷତି, ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରାଯାଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ତିନି ବର୍ଷ ପାଇଁ ଆୟ-କର ଅଧିକାରୀ ଉକ୍ତ କ୍ଷତିକୁ ଯାହାକୁ ଆଗକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଇଥିଲା, ତାହାକୁ କେବଳ ବ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରିଥିଲେ ଏବଂ 'ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ' ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ଭରଣା କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇନଥିଲେ । ଆୟ-କର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ମତକୁ ଅପିଲୀୟ ସହକାରୀ ଆୟୁକ୍ତ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆବେଦନରେ ଅପିଲୀୟ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥନ କରାଗଲା । ତେବେ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ କରଦାତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କୁ, ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ ଯେ କରଦାତା ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଆକଳନ ବର୍ଷରୁ ଅଣାଯାଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ କ୍ଷତିକୁ ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ ସମେତ ସମଗ୍ର ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରିବାକୁ ହକଦାର୍ କି ? ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ମାମଲାକୁ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ଏହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଫେରାଇଦେଲେ ଯେ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଥିବା ପ୍ରତିଭୂତି କରଦାତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶବିଶେଷ କି ନୁହେଁ ? ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଧରି ନେଲେ ଯେ ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ, କରଦାତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ଭଳି ଥିଲା, ଯାହା ତାଙ୍କର ବ୍ୟାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନେଣ ଦେଣ ସହିତ ସମାନ । ମାମଲାର ଅନୁପୂରକ ବିବୃତି ପାଇବା ପରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ କରଦାତାଙ୍କ

ସପକ୍ଷରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ ।ତେଣୁ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟର ଆବେଦନ କଲେ ।

ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଏହା ଅନୁରୋଧ କରାଗଲା ଯେ ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଅଧିନୀୟମର ଧାରା 10 ଏବଂ ଧାରା 8 ଅନୁଯାୟୀ ପୃଥକ ଶୀର୍ଷକରେ ଏଭଳି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଯେ ସେଗୁଡିକ ପରସ୍ପର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଥିଲେ ଏବଂ ତେଣୁ ଏହା କରଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବସାୟ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷରୁ , ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହାକୁ ଅଧିନୀୟମର ଧାରା 24 (2) ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନିଆଗଲା : (i) ଯେତେବେଳେ ଧାରା 24 ର ଉପଧାରା (1) , ଧାରା 6 ରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଶୀର୍ଷକରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଷରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିର, ସେହି ସମାନ ବର୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୃଥକ ଶୀର୍ଷକରେ ହୋଇଥିବା ଲାଭ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା ପାଇଁ ପ୍ରାବଧାନ ରଖେ , ଉପଧାରା (2) ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର କ୍ଷତିକୁ ଆଗକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ସେହି ସମାନ କ୍ଷତିକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷଗୁଡିକରେ କରଦାତାଙ୍କର ସେହି ସମାନ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଲାଭ କିମ୍ବା ମୁନାଫା ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାବଧାନ ରଖେ । ଧାରା 24 ର ଏହି ଖଣ୍ଡ (2) ତାହାର ଖଣ୍ଡ (1) ର ବିପରୀତରେ କେବଳ ବ୍ୟବସାୟ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଏବଂ କିନ୍ତୁ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 6 ଅଧୀନରେ ଥିବା ଶୀର୍ଷକଗୁଡିକ ସହିତ ନୁହେଁ । ଏହି ପରିକଳ୍ପିତ ପାର୍ଥକ୍ୟଟି ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ ଯେ ଜଣେ କରଦାତା ଙ୍କୁ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟରେ କ୍ଷତି ସହିବାକୁ ଅଧିକ ଆଶ୍ୱସ୍ତି ଦେବା ଯଦିଓ ସେଥିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 6 ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୁଏ ।

(ii) ଏହି ଅଧିନିୟମ ଯୋଜନା ହେଉଛି ଯେ ଆୟକର ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଟିକସ।ଧାରା 6 କେବଳ କରଦାତା ଙ୍କ ସମୁଦାୟ ଆୟର ଗଣନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକରେ ଆୟକୁ ବର୍ଗୀକୃତ କରେ । ଯଦିଓ ଆୟର ଗଣନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧକୁ ପୃଥକ ଭାବରେ ବର୍ଗୀକୃତ କରାଯାଇଛି, ଯଦି ପ୍ରତିଭୂତି ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶ ହୁଏ ତେବେ ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ ମାଧ୍ୟମରେ ଆୟ, ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟର ଅଂଶ ହେବାରୁ ବନ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ । କୌଣସି

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆୟ, ବ୍ୟବସାୟରୁ ମିଳୁଥିବା ଆୟର ଅଂଶବିଶେଷ କି ନୁହେଁ, ତାହା ଧାରା 6ରେ ପ୍ରାବଧାନ ଆଧାରରେ ନୁହେଁ, ବରଂ ବ୍ୟବସାୟିକ ନୀତି ଆଧାରରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଏ ।

(iii) ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡ଼ିକ କରଦାତାଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ସେଥିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ହେଉଛି ବ୍ୟବସାୟର ଆୟ । ଯଦି ଏହା ବ୍ୟବସାୟର ଆୟ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 24 (2) ତୁରନ୍ତ ଲାଗୁ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଯଦି ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ଆୟ ଏହାର ବ୍ୟବସାୟରୁ ଆୟ ହୋଇଥାନ୍ତା , ତେବେ ସେହି ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ, କ୍ଷତି ସେହି ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା ହୋଇପାରିଥାନ୍ତା ।

ପଞ୍ଜାବ ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ଲିମିଟେଡ଼ ବନାମ ଆୟ-କର ଆୟୁକ୍ତ *ପଞ୍ଜାବ,* (1940) 8 I.T.R. 635 ଏବଂ *ଆୟ-କର ଆୟୁକ୍ତ* ବମ୍ବେ *ନଗର । ବନାମ ଚୁଗନ୍ଦାସ୍ ଏବଂ କୋ* (1965) 55 I.T.R. 17, ମାମଲା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଗଲା ।

ସଂଯୁକ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଲିମିଟେଡ଼ ବନାମ ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ, (1958) S.C.R. 79, *ପୂର୍ବ ଭାରତ ଗୃହ ଏବଂ ଜମି ବିକାଶ ନ୍ୟାସ ବନାମ ଆୟ-କର ଆୟୁକ୍ତ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ* (1961) 42 I.T.R. 49, ଏବଂ *ଆୟ-କର ଆୟୁକ୍ତ ମାଡ୍ରାସ ବନାମ ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ଖବର କାଗଜ ଲିମିଟେଡ଼,* (1964) 53 I.T.R. 250, ମାମଲାଗୁଡିକୁ ପ୍ରଭେଦ କରାଗଲା ।

ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ଅଧିକାରିତା: ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡିକ 155-157/1964

ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ସଂଖ୍ୟା 25/1957 ରେ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ତାରିଖ ଅଗଷ୍ଟ 8, 1961 ର ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବେଦନ ଦ୍ୱାରା ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଆବେଦନ ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ (ସମସ୍ତ ଆବେଦନରେ) *ସଲିସିଟର୍-ଜେନେରାଲ୍ ଏସ୍ . ଭି. ଗୁପ୍ତେ, , ଏନ୍. ଡି. କାର୍ଖାନୀସ୍ ଏବଂ ଆର୍. ଏନ୍. ସଚଥେ ।*

ଉତ୍ତରଦାତାଙ୍କ ତରଫରୁ (ସମସ୍ତ ଆବେଦନରେ) *ଜି. ଏସ୍. ପାଠକ, ବି. ଦତ୍ତା ଏବଂ ଟି. ସତ୍ୟନାରାୟଣ ।*

ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ସୁବା ରାଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବେଦନ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଆବେଦନଗୁଡିକ ଭାରତୀୟ ଆୟ-କର ଅଧିନିୟମ , 1922 , ଏହା ପରଠାରୁ ଏହାକୁ ଅଧିନିୟମ ଭାବେ କୁହାଯିବ, ଏହାର ଧାରା 24 (2) ର ସଂରଚନା ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ତଥ୍ୟଗୁଡିକୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇପରେ । କୋକାନଡା ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଲିମିଟେଡ୍, କାକିନାଡା, ଏହା ପରଠାରୁ ଏହାକୁ କରଦାତା ବୋଲି କୁହାଯିବ, ଯାହା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରାଇଭେଟ ଲିମିଟେଡ କମ୍ପାନୀ ଯାହା କାକିନାଡାରେ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଦୟାଲ ବାଗରେ ଏହାର ଏକ ଶାଖା ସହିତ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ୍ ବ୍ୟବସାୟ କରେ । କରଦାତାଙ୍କ ଆୟର ଉତ୍ସ ହେଉଛି ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ସରକାରୀ ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ସୁଧ । ଆକଳନ ବର୍ଷ 1949-50 ପାଇଁ ଏହାର ଆୟକୁ ନିମ୍ନମତେ ଆକଳନ କରାଗଲା :

ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ ... 84, 880 ଟଙ୍କା

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ନେଣ ଦେଣ...64, 400 ଟଙ୍କା (କ୍ଷତି)

ସମୁଦାୟ କ୍ଷତି ...55, 912 ଟଙ୍କା

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସାରଣୀବଦ୍ଧ ତଥ୍ୟଟି ଉକ୍ତ ତିନି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକରେ କରଦାତାଙ୍କର ଆୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାସ୍ତବ ସ୍ଥିତି ଉପରେ ଏକ ଝଲକ ପକାଇଛି ।

ଆକଳନ ବର୍ଷ	ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ	ଅପିଲୀୟ ସହକାରୀ ଆୟୁକ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶେଷରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିବା ପରି ହୋଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ ଆୟ କିମ୍ବା କ୍ଷତି	ମୋଟ
1	2	3	4
1. 1950-51	**5,191**	**886**	**6,077**
2. 1951-52	**2,174**	**1,177**	**3,351**
3. 1952-53	**1,885**	**9,127**	**11,008**

ପରବର୍ତ୍ତୀ ତିନି ବର୍ଷ ପାଇଁ ବିଭାଗ ଉକ୍ତ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକରେ ଆୟ ଦର୍ଶାଇଲେ କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ କ୍ଷତିକୁ, "ବ୍ୟବସାୟ" ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ହୋଇଥବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରିବାକୁ ଅନୁମତି

ଦେଲେ ଏବଂ "ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ ଶୀର୍ଷକ" ଅଧୀନରେ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ଭରଣା କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେନାହିଁ । ଆବେଦନ ଉପରେ ଆୟ-କର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ମତକୁ ଅପିଲୀୟ ସହକାରୀ ଆୟୁକ୍ତ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆବେଦନ ଉପରେ ଆୟକର ଅପିଲୀୟ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଶ୍ଚିତ କରାଗଲା । ନିମ୍ନୋକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଏହାର ମତାମତ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ନିକଟକୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କଲେ :

> " ତଥ୍ୟ ଉପରେ ଏବଂ ମାମଲାର ପରିସ୍ଥିତିରେ, କରଦାତା, 55912 ଟଙ୍କାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷରୁ ଆଗକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟବସାୟିକ କ୍ଷତିକୁ କରଦାତାଙ୍କର ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ ସମେତ ସମୁଦାୟ ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରିବାକୁ ହକଦାର୍ । ”

ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, *ସଂଯୁକ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଲିମିଟେଡ୍, କଲିକତା ବନାମ ଆୟ-କର ଆୟୁକ୍ତ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ମାମଲାରେ* ([1])ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ନିର୍ଣ୍ଣୟକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ, ଏହି ମାମଲାକୁ ଆୟ-କର ନ୍ୟାୟାଧିକରଣଙ୍କର, ହାଇଦ୍ରାବାଦ ସ୍ଥିତ ଖଣ୍ଡପୀଠ କୁ ମାମଲାର ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ ପାଇଁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ବିଚାର କରିବା ନିମିତ୍ତ ଫେରାଇଦେଲେ ଯେ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଥିବା ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଭାବରେ ବ୍ୟବସାୟ ସମୟରେ କରଦାତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶବିଶେଷ କି ନାହିଁ ଏବଂ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡିକରୁ ଏହା ସୁଧ ପାଇଥିଲେ ସେଗୁଡିକ ସହିତ କାରବାର କରିବା, ଗ୍ରାହକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜମା ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ଉଠାଣ କରଦାତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ଭଳି ହେବକି ନହିଁ ? ପରବର୍ତ୍ତୀ ଏକ ଶୁଣାଣିରେ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଧରିନେଲେ ଯେ ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ସୁଧ ଗ୍ରହଣ କରଦାତାଙ୍କ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ନେଣ ଦେଣ, ଯଥା ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କଠାରୁ ଜମା ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ଉଠାଣ ଭଳି ବ୍ୟବସାୟ ସହିତ ସମାନ । ମାମଲାର ଅନୁପୂରକ ବିବୃତି ପାଇବା ପରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ କରଦାତା ଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକ ।

ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ପାଇଁ ବିଦ୍ୱାନ ଅଧିବକ୍ତା ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ ଯେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 10 ଏବଂ 8 ରେ ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ଆୟ ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୁଏ , ଯେପରିକି ସେଗୁଡ଼ିକ ପାରସ୍ପରିକ ଭାବେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଥିଲେ ଏବଂ ତେଣୁ "ବ୍ୟବସାୟ" ଶୀର୍ଷକରେ ଥିବା କ୍ଷତିକୁ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷଠାରୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଗକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ତାହା

([1]) [1958] S.C.R. 79.

ଅଧିନିୟମର ଧାରା 22 (4) ଅନୁଯାୟୀ କରଦାତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ, କରଦାତାଙ୍କ ପାଇଁ ବିଦ୍ୱାନ ଅଧିବକ୍ତା ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ ଯଦିଓ ଆୟର ଗଣନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡ଼ିକରୁ ଆୟ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟରୁ ଆୟକୁ ପୃଥକ ଭାବରେ ଗଣନା କରାଯାଇଥିଲା, ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବସାୟର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶବିଶେଷ ଥିଲା, ସେଥିରୁ ଆୟ ବ୍ୟବସାୟର ଆୟର ଅଂଶବିଶେଷ ଥିଲା ଏବଂ ତେଣୁ "ବ୍ୟବସାୟ" ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟବସାୟର ମୋଟ ଆୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡ଼ିକରୁ ଆୟ ସମେତ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରାଯାଇପାରିବ ।

ଏହି ଅଧିନିୟମର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଧାରା ହେଉଛି ଧାରା 24, ଯାହା ସମୁଦାୟ ଆୟର ଗଣନାରେ କ୍ଷତିର ଭରଣା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟ ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଅର୍ଥ ଅଧିନିୟମ, 1955 ପୂର୍ବରୁ ଏହାର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଅଂଶକୁ ନିମ୍ନ ମତେ ପଠନ କରାଯାଏ :

> " (1) ଯଦି କୌଣସି କରଦାତା ଧାରା 6 ରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ କୌଣସି ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ କୌଣସି ବର୍ଷରେ ଲାଭ କିମ୍ବା ମୁନାଫା ପାଇନଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେ ସେହି ବର୍ଷରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ତାଙ୍କ ଆୟ, ଲାଭ କିମ୍ବା ମୁନାଫା ଦ୍ୱାରା କ୍ଷତିର ପରିମାଣକୁ ଭରଣା କରିବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ।
>
> . . . . . .
>
> (2) ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି କରଦାତା କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ, ବୃତ୍ତି କିମ୍ବା ଧନ୍ଦାରେ , ତାରିଖ ମାର୍ଚ୍ଚ 31, 1940 ରେ ଶେଷ ହେଉଥିବା ବର୍ଷର ଆକଳନ ପାଇଁ ପୂର୍ବ ବର୍ଷ ତୁଳନାରେ କୌଣସି ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଲାଭ କିମ୍ବା ମୁନାଫା ପାଇନଥାନ୍ତି, ଏବଂ ଉପଧାରା (1) ଅନୁଯାୟୀ ସେହି କ୍ଷତିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭରଣା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ତେବେ ସେତିକି ପରିମାଣର କ୍ଷତି, ଯାହାର ଭରଣା ହୋଇନାହିଁ, କିମ୍ବା ସମଗ୍ର କ୍ଷତି, ଯେଉଁଠାରେ କି କରଦାତାଙ୍କ ଆୟର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶୀର୍ଷକ ନାହିଁ, ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯିବ ଏବଂ ସେହି ସମାନ ବ୍ୟବସାୟ, ବୃତ୍ତି କିମ୍ବା ଧନ୍ଦାରୁ କରଦାତାଙ୍କ ଲାଭ ଏବଂ ମୁନାଫା ଯଦି କିଛି ଥାଏ, ତା ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ଭରଣା କରାଯିବ ଏବଂ ଯଦି ଏହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ

ଭାବରେ ଭରଣା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ତେବେ ଭରଣା ହୋଇନଥିବା କ୍ଷତିର ପରିମାଣ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ହେବ ।

. . . . . .

ଯେତେବେଳେ ଧାରା 24 ର ଉପଧାରା (1) , ଧାରା 6 ରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଶୀର୍ଷକରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ଷରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିର, ସେହି ସମାନ ବର୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୃଥକ ଶୀର୍ଷକରେ ହୋଇଥିବା ଲାଭ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା ପାଇଁ ପ୍ରାବଧାନ ରଖେ , ଉପଧାରା (2) ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର କ୍ଷତିକୁ ଆଗକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ସେହି ସମାନ କ୍ଷତିକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷଗୁଡିକରେ କରଦାତାଙ୍କର ସେହି ସମାନ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଲାଭ କିମ୍ବା ମୁନାଫା ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାବଧାନ ରଖେ ।ତେଣୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି "ସମାନ ବ୍ୟବସାୟରୁ କରଦାତା ଙ୍କ ଲାଭ ଏବଂ ମୁନାଫା ", ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁ ବ୍ୟବସାୟରେ ସେ ପୂର୍ବ ବର୍ଷ କ୍ଷତି ସହିଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବସାୟର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶବିଶେଷ କି ଏବଂ ସେଥିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ବ୍ୟବସାୟରୁ ଆୟ ଥିଲା କି ?ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଅଧିନିୟମ ଧାରା 6ରେ ପରିସର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଅଧିନିୟମର ଧାରା 6 କରଯୋଗ୍ୟ ଆୟକୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ କେତେକ ଶୀର୍ଷକରେ ବର୍ଗୀକୃତ କଲା (i) ଦରମା; (ii) ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ; (iii) ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଆୟ; (iv) ବ୍ୟବସାୟ, ବୃତ୍ତି କିମ୍ବା ଧନ୍ଦାରୁ ଲାଭ ଏବଂ ମୁନାଫା ; (v) ଅନ୍ୟ ଉତ୍ସରୁ ଆୟ; ଏବଂ (vi) ପୁଞ୍ଜି ଲାଭ । ଏହି ଅଧିନିୟମର ଯୋଜନା ହେଉଛି ଯେ ଆୟ-କର ହେଉଛି ଗୋଟିଏ କର ।ଧାରା 6 କେବଳ କରଦାତାଙ୍କ ସମୁଦାୟ ଆୟର ଗଣନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକରେ କର ଯୋଗ୍ୟ ଆୟକୁ ବର୍ଗୀକୃତ କରେ । ଯଦିଓ ଆୟର ଗଣନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧକୁ ପୃଥକ ଭାବରେ ବର୍ଗୀକୃତ କରାଯାଇଛି, ଯଦି ପ୍ରତିଭୂତି ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶ ହୁଏ ତେବେ ପ୍ରତିଭୂତି ଉପରେ ସୁଧ ମାଧ୍ୟମରେ ଆୟ, ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟର ଅଂଶ ହେବାରୁ ବନ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆୟ ବ୍ୟବସାୟରୁ ମିଳୁଥିବା ଆୟର ଅଂଶବିଶେଷ କି ନୁହେଁ, ତାହା ଧାରା 6ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଧାରରେ ନୁହେଁ, ବରଂ ବାଣିଜ୍ୟିକ ନୀତି ଆଧାରରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଏ।ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡ଼ିକ ଆୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲା, ତାହା କ "ଣ କରଦାତାଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶବିଶେଷ ଥିଲା ? ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକ କରଦାତାଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ସେଥିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ହେଉଛି, ବ୍ୟବସାୟର ଆୟ । ଯଦି ଏହା ବ୍ୟବସାୟର ଆୟ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ଅଧିନିୟମର

ଧାରା 24 (2) ତୁରନ୍ତ ଲାଗୁ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଯଦି ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ଆୟ ଏହାର ବ୍ୟବସାୟରୁ ଆୟ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ସେହି ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ, ସେହି ଆୟ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷତିର ଭରଣା କରାଯାଇପାରିଥାନ୍ତା ।

ଉପଧାରା (1) ଏବଂ (2) ର ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନ ସମାନ ଫଳାଫଳ ଦିଏ । ଯେତେବେଳେ ଉପଧାରା (1)ରେ "ଶୀର୍ଷକ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି ଉପଧାରା (2) ରେ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ଉକ୍ତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବାଦ ଦିଆଯାଏ । ଏହି ପରିକଳ୍ପିତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଏହି ଅଧିନିୟମ ଚାରିଟି ଉପାୟରେ ଲାଭ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷତିର ଭରଣା ପାଇଁ ପ୍ରାବଧାନ ରଖେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, "ବ୍ୟବସାୟ, ବୃତ୍ତି କିମ୍ବା ଧନ୍ଦାରୁ ଲାଭ ଏବଂ ମୁନାଫାର" ଶୀର୍ଷକକୁ ନିଆଯାଉ । ଜଣେ କରଦାତା ଙ୍କ ଦୁଇଟି ବ୍ୟବସାୟ ଥାଇପାରେ।ଦୁଇଟି ବ୍ୟବସାୟ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ଆୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାରେ, ସେ ଉକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିକୁ ହ୍ରାସକରିବାକୁ ହକଦାର । ତେଣୁ ଏପରି ଗଣନା କଲେ, ଯଦି ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସାୟରେ କ୍ଷତି ଏବଂ ଅନ୍ୟଟିରେ ଲାଭ ଉଭୟ ସମାନ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ସେ ସେହି ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ଆୟରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟଟିରେ ହୋଇଥିବା ଲାଭ ଦ୍ୱାରା ଆଉ ଗୋଟିଏରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିକୁ ଭରଣା କରିପାରିବେ । ତଥାପି, ସେ ସମାନ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ କ୍ଷତି ସହିପାରନ୍ତି । ତା 'ପରେ ସେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ହୋଇଥିବା ଲାଭ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବସାୟ 'ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିର ଭରଣା କରିପାରିବେ, ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ "ନିବେଶରୁ ଆୟ", ଯଦିଓ ନିବେଶ ବ୍ୟବସାୟର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶ ନୁହେଁ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟରେ କ୍ଷତି ସହିପାରନ୍ତି । ଧାରା 24 (2) ରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ କିମ୍ବା ବର୍ଷଗୁଡିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷତିକୁ ଆଗକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିପାରିବେ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟରେ ଲାଭ ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ କ୍ଷତିର ଭରଣା କରିପାରିବେ । ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଉ ଯେ ଧାରା 24 ର ଖଣ୍ଡ (2) ର ବିପରୀତରେ ଏହାର ଖଣ୍ଡ (1), କେବଳ ବ୍ୟବସାୟ ସହିତ ଜଡିତ ଏବଂ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 6 ଅନୁଯାୟୀ ଏହାର ଶୀର୍ଷକ ସହିତ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଧାରା 24, ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବା ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟରେ କ୍ଷତି ସହିଥିବା ଜଣେ କରଦାତା ଙ୍କୁ ଅଧିକ ଆଶ୍ୱସ୍ତି ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଛି ଯଦିଓ ସେଥିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 6 ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୁଏ ।

ଅଧିବକ୍ତାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା କେତେକ ରାୟଗୁଡିକୁ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ସହ ସୂଚିତ କରାଯାଇପାରେ । *ପଞ୍ଜାବ ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ଲିମିଟେଡ଼ ବନାମ ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ ପଞ୍ଜାବ ମାମଲାରେ*[1] ନ୍ୟାୟିକ କମିଟି ଏକ ବ୍ୟାଙ୍କର ପ୍ରତିଭୂତି ଏବଂ ଏହାର ବ୍ୟବସାୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟିକ ସମ୍ପର୍କକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଏହିପରି ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି :

> "ସାଧାରଣତଃ ଏକ ବ୍ୟାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥ ଏବଂ ଋଣ କାରବାରର ସାରାଂଶକୁ ନେଇ ଗଠିତ । ଅନେକ ଜମାକାରୀ ସେମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଜମା କରିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ପ୍ରାୟତଃ ସେମାନେ ସ୍ୱଳ୍ପ ସୁଧ ହାର ପାଇଥାନ୍ତି । ଅନେକ ଋଣଗ୍ରହୀତା ଏହି ଜମା ହୋଇଥିବା ପାଣ୍ଠିର ଏକ ବଡ଼ ଅଂଶର ଋଣ କିଛି ମାତ୍ରାରେ ଅଧିକ ସୁଧ ହାରରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଜମାକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଦାବିକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କରଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସର୍ବଦା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନଗଦ ରାଶି କିମ୍ବା ସହଜରେ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରତିଭୂତି ରଖିବାକୁ ପଡିବ .... ।"

ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ ନ୍ୟାୟାଧିକରଣ ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଲେ , ଏବଂ ତାହା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା, ଯେ କରଦାତା ଏହାର ରାଶିକୁ ସହଜରେ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରତିଭୂତିରେ ବିନିଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ, ଉକ୍ତ ପ୍ରତିଭୂତିଗୁଡିକ କରଦାତାଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଏକ ଅଂଶ । *ସଂଯୁକ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଲିମିଟେଡ଼, କଲିକତା ବନାମ ଆୟକର ଆୟୁକ୍ତ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ମାମଲାରେ* [2]ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କୌଣସି ଭିନ୍ନ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ରଖେ ନାହିଁ । କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ସମୀକ୍ଷା ପରେ ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଲେ ଯେ ଆୟକର ଅଧିନିୟମ, 1922 ର ଯୋଜନା ଅନୁଯାୟୀ, ଧାରା 6 ର ବିଭିନ୍ନ ଖଣ୍ଡରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ଆୟ, ଲାଭ ଏବଂ ମୁନାଫାର ଶୀର୍ଷକଗୁଡିକ ପରସ୍ପର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଥିଲେ, ଯେଉଁଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୀର୍ଷକ, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉତ୍ସରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଆୟର ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରନ୍ତି । ସେହି ଯୁକ୍ତି ଉପରେ ଏହି ନ୍ୟାୟଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଲେ ଯେ ଯଦିଓ ପ୍ରତିଭୂତି ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବା କମ୍ପାନୀର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଏକ ଅଂଶ, ତଥାପି ସେଥିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟକୁ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 8 ଅନୁଯାୟୀ ଆକଳନ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି, ଏହା କୁହେ ନାହିଁ ଯେ ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ଆୟ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ନୁହେଁ । *ପୂର୍ବ ଭାରତ ଗୃହ ଏବଂ ଜମି ବିକାଶ ନ୍ୟାସ ବନାମ ଆୟ-କର ଆୟୁକ୍ତ*

---

(1) [1940] 8 I.T.R 635, 645.

(2) [1958] S.C.R. 79.

ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ମାମଲାରେ (1) ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ମଧ୍ୟ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ଯୁକ୍ତିକୁ ସମର୍ଥନ କରେ ନାହିଁ । ସେଠାରେ, ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ଥିଲା, ଯାହା ଜମି ସମ୍ପତ୍ତି କ୍ରୟ ଏବଂ ତାହାର ବିକାଶ ଏବଂ ବଜାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ଏବଂ ବିକାଶ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିଗମିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା କଲିକତା ସହରରେ 10 ବିଘା ଜମି କିଣିଥିଲା ଏବଂ ସେଥିରେ ଏକ ବଜାର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲା । ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା କି ଦୋକାନ ଏବଂ ଉଠା ଦୋକାନର ଭଡ଼ାଟିଆମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆଦାୟ ହୋଇଥିବା ଆୟ, ଆୟକର ଅଧିନିୟମର ଧାରା 10 ଅନୁଯାୟୀ "ବ୍ୟବସାୟିକ ଆୟ" ଭାବରେ କିମ୍ବା ଏହାର ଧାରା 9 ଅନୁଯାୟୀ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧୀନରେ ଆୟ ଭାବରେ କର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ କି ? ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଲେ ଯେ ଉକ୍ତ ଆୟ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 9 ରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୁଏ । ଏହି ମାମଲା ଏହା ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶାଏ ନାହିଁ ଯେ ଦୋକାନଗୁଡିକରୁ ଆୟ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ନୁହେଁ । *ଆୟ-କର ଆୟୁକ୍ତ ମାଡ୍ରାସ ବନାମ ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ଖବର କାଗଜ ଲିମିଟେଡ଼ ମାମଲାରେ (2)*, ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଲେ ଯେ ଉଭୟ ଧାରା 26 (2) ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରାବଧାନ କେବଳ ଏକ ବ୍ୟବସାୟ, ବୃତ୍ତି କିମ୍ବା ଧନ୍ଦାର ଲାଭ ଏବଂ ମୁନାଫା ସହିତ ଜଡିତ ଏବଂ ସେଗୁଡିକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଶୀର୍ଷକରେ ଆୟର ଆକଳନ ପାଇଁ ପ୍ରାବଧାନ ରଖିନାହାନ୍ତି, ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଯେମିତିକି ପୁଞ୍ଜି ଲାଭ । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତର କାରଣ ନିମ୍ନ ମତେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି :

> " ଏହା (ଧାରା 12B ରେ ଥିବା ବିଚାର ଧାରା) କେବଳ ଏକ ସୀମିତ କଳ୍ପନା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରେ, ଯଥା, ଉପାର୍ଜିତ ପୁଞ୍ଜି ଲାଭକୁ ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ଆୟ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯିବ ଯେଉଁଥିରେ ବିକ୍ରୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି କଳ୍ପନା ସେଗୁଡିକୁ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଲାଭ କିମ୍ବା ମୁନାଫାର ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରେ ନାହିଁ । ଏହା ଉତ୍ତମ ରୂପେ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି ଯେ ଏକ ଆଇନଗତ କଳ୍ପନା ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସୀମିତ ଯାହା ପାଇଁ ଏହା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହାକୁ , ଏହାର ବୈଧ କ୍ଷେତ୍ର ବାହାରେ ବିସ୍ତାର କରାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ......। ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ପୁଞ୍ଜି ଲାଭରୁ ହୋଇଥିବା ଲାଭ ଏବଂ ମୁନାଫା ହେଉଛି ଆୟକର ଅଧିନିୟମର ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଧାରଣା; ପ୍ରଥମଟି ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଯାହାକୁ ବ୍ୟବସାୟ କୁହାଯାଏ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଉପାର୍ଜିତ ହୁଏ କାରଣ ପୁଞ୍ଜି ସମ୍ପତ୍ତିର ନିଷ୍ପାଦନ କରଦାତାଙ୍କ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟରେ କରାଯାଏ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକରେ ରଖାଯାଏ; ସେଗୁଡ଼ିକ ଭିନ୍ନ

(1) [1961] 42 I . T . R. 49 .

(2) [1964] 53 I.T.R. 250, 260

> ଭିନ୍ନ ଉତ୍ସରୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଯାଏ; ଏବଂ ଆୟକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପଦ୍ଧତିରେ ଗଣନା କରାଯାଏ । ପୁଞ୍ଜି ଲାଭ ଯେ ବ୍ୟବସାୟର ପୁଞ୍ଜି ସମ୍ପତ୍ତି ସହିତ ଜଡ଼ିତ, ତାହା ସେଗୁଡିକୁ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଲାଭରେ ପରିଣତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷର ଆୟ ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଏ ଏବଂ ସେଗୁଡିକ, ସେହି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବା ଲାଭ କିମ୍ବା ମୁନାଫା ନୁହେଁ ।

ଏହା ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତର କାରଣ ଥିଲା ଯେ ପୁଞ୍ଜି ଲାଭ ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ନୁହେଁ । ଯଦିଓ ବିଷୟବସ୍ତୁରୁ ଅଲଗା ହୋଇଥିବା କେତେକ ଅନୁଧ୍ୟାନ ବ୍ୟାପକ ମନେହୁଏ, ଉକ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମୁଖ୍ୟତଃ ପୁଞ୍ଜି ଲାଭର ପ୍ରକୃତି ଉପରେ ଆଧାରିତ ଥିଲା ଏବଂ "ବ୍ୟବସାୟ" ଶୀର୍ଷକ ଅଧୀନରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନକରିବା ଉପରେ ନୁହେଁ । ପୂର୍ବ ନିଷ୍ପତିର ସୀମିତ ପରିସରକୁ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ, *ଆୟ-କର ଆୟୁକ୍ତ ବମ୍ବେ ନଗର - I ବନାମ ଚୁଗନ୍ଦାସ ଏବଂ କୋ ମାମଲାରେ* (1) ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଲେ ଯେ ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ଉପରେ ସୁଧ ଧାରା 25 ଅନୁଯାୟୀ ଛାଡ଼ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, କରଦାତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟର ଏକ ଅଂଶ I ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଶାହା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ତରଫରୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ରଖି ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଯେ :

> " ଧାରା 6 ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧାରା 7 ରୁ 10 ଏବଂ 12, 12 AA ଏବଂ 12 B ରେ ଆୟର ଗଣନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଥିବା ଶୀର୍ଷକଗୁଡିକ କେବଳ ଆୟର ବର୍ଗଗୁଡିକୁ ସୂଚିତ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଧିଷ୍ଟ : ଏହି ଶୀର୍ଷକଗୁଡିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆୟର ଉତ୍ସଗୁଡିକୁ ସୀମିତ କରେ ନାହିଁ । *ସଂଯୁକ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଲିମିଟେଡ଼ ମାମଲା* (2) ରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟରେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇଛି, ଯେ ବ୍ୟବସାୟିକ ଆୟକୁ, କେବଳ ମୋଟ ଆୟର ଗଣନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକଗୁଡିକରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ : ସେହି ବିଭାଜନ ଦ୍ୱାରା ଆୟ, ବ୍ୟବସାୟର ଆୟ ହେବା ବନ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ, ଆୟର ବିଭିନ୍ନ ଶୀର୍ଷକଗୁଡିକ କେବଳ ଆୟର ଗଣନା ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ଆୟକର ଅଧିନିୟମ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବର୍ଗୀକରଣ ପାଇଁ ଉଦ୍ଧିଷ୍ଟ ।"

ସେହି ସମାନ ନୀତି ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।

---

(1) [1965] 55 I.T.R. 17, 24
(2) [1958] S.C.R. 79.

ତେଣୁ, ଆମେ ଧରି ନେଉ ଯେ ଅଧିନିୟମର ଧାରା 24 (2) ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିଭୂତିରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଯାହା କରଦାତାଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶ ଥିଲା ତାହା ଏହାର ବ୍ୟବସାୟରୁ ହୋଇଥିବା ଆୟର ଅଂଶ ଥିଲା ଏବଂ, ତେଣୁ, ପୂର୍ବ ବର୍ଷରେ ବ୍ୟବସାୟରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷଗୁଡିକରେ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଦ୍ୱାରା ଭରଣା କରାଯାଇପାରିବ ।

ଫଳସ୍ୱରୂପ, ଆମେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଉ ଯେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହାକୁ ବିଚାରାର୍ଥେ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନର ସକାରାତ୍ମକ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ଠିକ୍ ଥିଲେ ।ଏହି ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ସହିତ ଖାରଜ କରାଯାଏ ।ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଶୁଣାଣି ଶୁଳ୍କ ।

ଆବେଦନକୁ ଖାରଜ କରାଗଲା ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟାବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଭାଷାନ୍ତର :
ତୁଷାର କାନ୍ତ ଗୋଛି
ଅନୁବାଦକ
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ ।